

Nacionalne konsultacije sa veteranima, izbeglim i raseljenim licima o Inicijativi za osnivanje REKOM

Srbija, Beograd, Hotel M
24. april 2010.

Konsultacije je organizovao Fond za humanitarno pravo. Skupu je prisustvovalo 54 učesnika/ca, predstavnika udruženja porodica poginulih, nestalih, udruženja žrtava, ratnih veterana, izbeglih i raseljenih lica. Gosti na skupu su bili hrvatski branitelji iz Osijeka – Miroslav Varga i Željko Mrak. Uvodničarka i moderatorica je bila Nataša Kandić, članica Koordinacijskog veća Koalicije za REKOM (Fonda za humanitarno pravo), dok je Marko Veličković iz Centra za razvoj civilnih resursa govorio na temu *Zašto REKOM*.

Primedbe, predlozi i preporuke učesnika/ca:

Treba da se ekshumiraju i žrtve iz Drugog svjetskog rata. Ekshumaciju treba sprovesti uz prisustvo predstavnika međunarodne zajednice.

Predlog je da se sve žrtve iz Drugog svjetskog rata, a normalno i ovoga, ekshumiraju (...) Da se zahtjeva od vlada svih republika da se te žrtve ekshumiraju o trošku države gdje se nalaze te žrtve, gdje se nalaze posmrtni ostaci uz prisustvo međunarodne zajednice, jer bi se ti podaci izobličili, jer ne vjerujem u dostojnost i istinitost određenih republika da će dati vjerodostojne podatke. (Dane Škorić, Zavičajno udruženje Lapčana u Beogradu, Srbija, Nacionalne konsultacije sa veteranima, izbeglim i raseljenim licima o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, 24. april 2010.)

U Hrvatskoj se ne sprovodi postupak amnestije.

[1991. godine] bio sam komandant kasarne u Slavonskom Brodu. Kasarna je napadnuta (...) završili smo u zatvoru u Slavonskoj Požegi. Tri meseca, tamo smo doživeli svu moguću torturu i 10.12.1991. godine smo razmenjeni i tamo mi je uručena optužnica. (...) '93. godine Županijski sud u Slavonskoj Požegi sudi, presuđuje i osuđuje me na 15 godina zatvora (...) ja zbog ovoga što se nalazim na listi Interpola od '91. godine živim u političkom kavezu na teritoriji Republike Srbije i ne smem nigde da se krećem (...) po tom novom zakonu samo četiri lica su abolirana u Hrvatskoj, a to u postotku 0,004 na broj lica koliko ih ima. (Janko Radmanović, Udruženje za prognane i optužene iz 1991. godine Region, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije sa veteranima, izbeglim i raseljenim licima o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, 24. april 2010.)

Obaveza moje generacije je da se popiše svaka žrtva i napiše sve što je bilo loše u moje vrijeme.

(...) smatram da je obaveza moje generacije, mene koji sam tu sudjelovao da podržim osnivanje jedne regionalne komisije koja će istražiti svaki zločin, popisati svaku žrtvu, napisati sve ono što

je bilo loše za moje vrijeme. I to je moja odgovornost i to je ono što ja želim i zašto sam (...) član Koalicije za REKOM. Smatram da je to bitno, da je to doprinos moje generacije onima koji dolaze iza mene. (Miroslav Varga, hrvatski branitelj iz Osijeka, Hrvatska, Nacionalne konsultacije sa veteranima, izbeglim i raseljenim licima o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, 24. april 2010.)

Veterane do sada niko nije pitao o ratnim događajima.

(...) jedan proces koji me prije ljutio a sad me puno manje ljuti, to je bilo to da se sve šta se u ratu događalo pričano sa stanovišta žrtve, sa stanovišta političara, sa stanovišta dnevne politike, sa stanovišta izbora, sa stanovišta ratnih reparacije, Ujedinjenih naroda. Svi su imali šta reći, jedino veterane niko ništa nije pitao. Je li vas neko pitao - ja ne znam, nas niko nikad ništa nije pitao i mislim da je ovo dobra inicijativa i zato sudjelujem tu kao veteran jer ja želim reći ono što smatram da je mene trebao neko pitat. (Miroslav Varga, hrvatski branitelj iz Osijeka, Hrvatska, Nacionalne konsultacije sa veteranima, izbeglim i raseljenim licima o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, 24. april 2010.)

Hoću da se utvrdi zašto je moje selo porušeno do temelja.

Nas je bilo oko 45 kuća Parenata u Islamu Latinskom, opkoljeni sa svih strana sa hrvatskim stanovništvom (...) Ne zna se više i jedan temelj gdje je kuća postojala. Osamnaest godina niko se nije vratio u to selo, nema gdje (...) samo hoću da se vidi zašto je to selo porušeno do temelja i povraćeni temelji iz zemlje. (Milan Parenta, izbeglica iz Hrvatske, iz opštine Zadar; Udruženje boraca ratova '90-tih opštine Kikinda, Srbija, Nacionalne konsultacije sa veteranima, izbeglim i raseljenim licima o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, 24. april 2010.)

Ja sam jedva čekao da krenem u rat.

Ja sam odgajan i znao sam za Informbiro, znao sam za Jasenovac, znao sam za jame i po Hercegovini i svuda, tako sam odgajan. Kada je krenulo sve ostalo, ja sam jedva čekao da krenem u rat. Imam kontakte sa hrvatskim borcima i sa muslimanima iz Bosne (...) Svi su u to vreme jedva čekali da krenu u rat. (Aleksandar Dragišić, Republičko udruženje boraca ratova '90-tih, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije sa veteranima, izbeglim i raseljenim licima o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, 24. april 2010.)

REKOM je potreban da bi se konačno prekinuo ciklus osvete.

Treba napraviti inicijativu REKOM-a da konačno prekine se ciklus osvete, žrtve, ponavljanja priča. (Boris Delić, Izbeglički servis za povratak Novi mostovi, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije sa veteranima, izbeglim i raseljenim licima o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, 24. april 2010.)

Već 11 godina živim u kolektivnom centru i država ništa ne čini kako bi nam pomogla.

(...) smešteni [smo] u kolektivnom centru već 11 godina i država ništa ne čini da bi nam pomogla, da se na neki način smestimo ili u nekim kućama svojim u kojima bi mogli da živimo

kao sav ostali svet. U jednoj sobici 3 sa 3 ili malo većoj, nas petoro živimo. (Milovan Radenović, raseljeno lice sa Kosova, iz opštine Vitina/Vitia; Kolektivni centar Dečji vrtić, Bujanovac, Srbija, Nacionalne konsultacije sa veteranima, izbeglim i raseljenim licima o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, 24. april 2010.)

Moraju se doneti zakoni u skladu sa podacima koje REKOM prikupi.

(...) nama trebaju zakoni. Zakoni i da Koalicija za REKOM razmišlja o tome, znači, da insistira da uz pomoć međunarodne zajednice i humanitarnih organizacija da se donesu odgovarajući zakoni koji će se morati poštovati prema ovim svim podacima koje bude REKOM prikupio. (Slobodan Kikić, Udruženje boraca rata od 90-tih iz Kikinde, Srbija, Nacionalne konsultacije sa veteranima, izbeglim i raseljenim licima o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, 24. april 2010.)

Ako dostignemo pravdu za žrtve, eliminisaćemo mogućnost da se ponovi nešto slično.

(...) ako se aktivno opredelimo za rad i smognemo snage da pokušamo da saznamo istinu koja se dešavala u ratovima i pre svega da dostignemo pravdu za žrtve, onda ćemo i eliminisati mogućnost da se bilo kad tako nešto više ponovi. (Radojica Bunčić, učesnik rata od 1991-1995., izbeglica iz Hrvatske, iz opštine Pakrac; mirovni aktivista, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije sa veteranima, izbeglim i raseljenim licima o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, 24. april 2010.)

Komisij da se fokusira na žive svjedoke i poslednje ratove.

(...) mandat komisije mora da bude ovo što mi možemo gdje postoje živi ljudi, svjedoci (...) U Drugom svjetskom ratu stradalo je dosta, stradalo je nevinih puno (...) nemojmo pokušavati ono što je objektivno nemoguće, ali nemojmo ni zaboravljati to. (Dragan Pjevač, Udruženje porodica poginulih i nestalih u Krajini i Hrvatskoj, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije sa veteranima, izbeglim i raseljenim licima o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, 24. april 2010.)

Da se utvrde i činjenice iz Drugog svjetskog rata.

Ja mislim da je vrlo važno da se utvrde činjenice iz Drugog svjetskog rata. Sigurno da mi ne možemo utvrditi pojedinačni popis žrtava, ali ono što je jako bitno, bitno je da se utvrde lokacije a lokacije se znaju. Da se zaista ekshumiraju posmrtni ostaci i da se dostojno sahrane iako ne možemo utvrditi pojedinačna imena, da se obilježe. (Miodrag Linta, Srpski demokratski forum, Beograd, Srbija, Koalicija udruženja izbeglica, Nacionalne konsultacije sa veteranima, izbeglim i raseljenim licima o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, 24. april 2010.)

Budimo savjest naših naroda, sačuvajmo dostojanstvo žrtve i osigurajmo budućnost onima koji dolaze.

Bitno je hoćemo li mi napraviti ono što naše države nisu napravile, ono što naše vlade nisu napravile, ono što naši državnici nisu napravili, ono što naše akademije znanosti i umjetnosti i tako dalje, ono što naše crkve nisu napravile, a svima su puna usta brige za svoj narod i svima je stalo do nacionalnih interesa itd. Pa budimo dakle mi savjest naših naroda i družimo se na ovoj osnovi da sačuvamo dostojanstvo žrtve, onih kojih više nema, a da istodobno osiguramo budućnost onima koji dolaze. (Željko Mrak, hrvatski branitelj iz Osijeka, Hrvatska, Nacionalne konsultacije sa veteranima, izbeglim i raseljenim licima o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, 24. april 2010.)

REKOM da istraži i ko je odgovoran za prisilnu mobilizaciju.

Ja sam dobio poziv. Bio sam mobilisan (...) Morao sam da idem. (...) Ja nisam imao motiv, ali sam morao da budem tamo i da pucam na Željku, a ja to nisam želeo. (...) Da li može da bude mandat REKOM-a i to, da se neko pozabavi i time. Zašto je to neko uradio i ko je imao tada mandat i odluku da mora tako da se radi. Znači, nismo u ratu, a ja imam pušku u ruci i moram da pucam. Ako ne pucam, snosiću sankcije. (Zoran Kosić, Udruženje boraca ratova '90-tih iz Kikinde, Srbija, Nacionalne konsultacije sa veteranima, izbeglim i raseljenim licima o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, 24. april 2010.)

Prvo istražiti uzroke rata.

Zato bih predložio da prvo krenemo od početka, da vidimo uzroke. Jer lekar prvo otkrije uzroke bolesti, pa onda počne da leči i daje lekove pacijentu. (Dragan Miljković, Udruženje boraca ratova '90-tih opštine Lebane, Srbija, Nacionalne konsultacije sa veteranima, izbeglim i raseljenim licima o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, 24. april 2010.)

Da li komisija treba da sačini spisak mogućih počinalaca ratnih zločina i teških kršenja ljudskih prava?

Da li bi bilo dobro, korisno imati i spisak mogućih počinilaca, s tim da se svakome ko se nađe na tom spisku mora dati pravo da on opovrgne ili da iznese dokaze da to nije tačno. Eto, to je jedno pitanje s obzirom da ima komisija koje su to imale u svom mandatu. (Nataša Kandić, Fond za humanitarno pravo, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije sa veteranima, izbeglim i raseljenim licima o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, 24. april 2010.)

Sačinjavanje spiska mogućih počinalaca ratnih zločina i teških kršenja ljudskih prava bi prekršilo prezumpciju nevinosti.

Ja bih se radije držao prezumpcije nevinosti. Da je svako nevin dok mu se ne dokaže krivnja. Nije na njemu da on dokazuje (...) Neka njemu netko dokaže da je on ratni zločinac. (Željko Mrak, hrvatski branitelj iz Osijeka, Hrvatska, Nacionalne konsultacije sa veteranima, izbeglim i raseljenim licima o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, 24. april 2010.)

Mandat komisije ne treba da bude mnogo širok.

Dakle, zalažem se za to da on [mandat komisije] ne bude mnogo širok, da se svede na to da se utvrde, popišu žrtve, okolnosti pod kojima su stradali, da se popišu (...) najdrastičnije posledice rata od materijalnih uništavanja, progona, uništavanja kulturno-istorijskih spomenika (...) da se vidi kakva kompenzacija žrtvama. (Drago Kovačević, Srpski demokratski forum, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije sa veteranima, izbeglim i raseljenim licima o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, 24. april 2010.)

Koncentrisati se na utvrđivanje pojedinačnog spiska žrtava, obilježavanje logora i registar logoraša.

Smatram da bi inicijativa verovatno doživela neuspeh ako bi u svom mandatu imala pitanje karaktera rata, pitanje uzroka rata, pitanje ko je odgovoran, da li je ta odgovornost raspodeljena na paritetnoj osnovi ili neko ima veći stepen odgovornosti ili neko ima manji stepen odgovornosti (...) Treba se zaista koncentrisati na primarni mandat. Znači, to je utvrđivanje pojedinačnog spiska žrtava, koncentrisat se na vraćanje dostojanstva žrtvama. Naravno civilni sektor i ova koalicija može stalno insistirati na procesuiranju ratnih zločina kao drugom važnom segmentu i mislim da je vrlo interesantna ideja koju ste vi spomenuli da je to bilo u debati sa logorašima da se uradi jedan registar logora i logoraša. Mislim to su ljudi koji su ponižavani, koji su maltretirani samo zbog svoje nacionalne i verske pripadnosti i da bi iza toga trebalo da slijedi jedan dogovor na regionalnom nivou takođe oko obilježavanja tih stratišta, odnosno masovnih grobnica i logora gdje su ljudi mučeni i prebijani i ubijani i mislim kada bi regionalna komisija uspjela da uradi te dve stvari mislim da bi to bio veoma značajan doprinos uspostavljanju povjerenja i krajnjoj konzekvenci pomirenju na području bivše Jugoslavije. (Miodrag Linta, Srpski demokratski forum, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije sa veteranima, izbeglim i raseljenim licima o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, 24. april 2010.)

Nemoguće je utvrditi uzroke rata.

Mi moramo da shvatimo da smo na ovom prostoru i da je za buduće generacije neophodno potrebno utvrditi činjenice (...) Bilo bi poželjno, ali ja ne mislim da je to moguće, utvrditi uzroke rata itd. To bi nas odvelo u nešto drugo što ova koalicija ne bi uspela da ostvari. (Marinko Đurić, Udruženje kidnapovanih i nestalih sa Kosova i Metohije, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije sa veteranima, izbeglim i raseljenim licima o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, 24. april 2010.)

Podjednako raditi na otkrivanju činjenica o žrtvama iz poslednjih ratova i iz Drugog svjetskog rata.

Neka REKOM (...) radi sve (...) znači ne mogu sad da prođem pored podataka o žrtvama iz '41. do '45. i kažem, nisu sad prioritet, neka stoje. Za dobrobit svih, prvenstveno za dobrobit istine mislim da podjednako treba raditi na svim poljima, odnosno za sve vremenske periode ako bismo želeli da pomirenje usledi. (Vladica Cvetković, Udruženja boraca ratova '90-tih opštine Svrlijig, Srbija, Nacionalne konsultacije sa veteranima, izbeglim i raseljenim licima o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, 24. april 2010.)

Mandat komisije je da utvrdi činjenice, a ne da ih tumači.

Mene istina toliko ne zanima. Ja imam svoju istinu. Mene zanimaju činjenice. Ja hoću znat koliko je ljudi prognano iz Lapca, koliko je ljudi moralo otići iz Pakraca, iz Gline, iz Gvozda, hoću to znati, ja to sad ne znam. Mene zanimaju činjenice. Mandat komisije je da utvrđuje činjenice, mandat komisije je da ih ne tumači, da ih ne uobličuje (...) Posao komisije je naprosto da ustanovi da je tog dana u tom mjestu ta osoba stradala, silom protjerana, silovana ili ubijena ili bilo što drugo što se nije smjelo dogoditi. (Miroslav Varga, hrvatski branitelj iz Osijeka, Hrvatska, Nacionalne konsultacije sa veteranima, izbeglim i raseljenim licima o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, 24. april 2010.)

Komisiju treba da čine po dva člana svakog parlamenta – jedan iz vladajućih stranaka i jedan iz opozicije. Veterani treba da imaju poseban odbor u komisiji.

(...) [komisija] mora bit regionalna i bez političke odluke i političke volje svih vlada neće se osnovati. Zato mislim da politika tu mora učestvovat. Po meni bi bilo najpametnije (...) da se komisija formira od dva člana svakog parlamenta. Jednog iz pozicije, jednog iz opozicije iz svake od država (...) a po odborima, potkomisijama, radnim tijelima (...) jedan odbor zaslužuju i veterani da imaju pravo i mogućnosti iznijeti svoje viđenje, svoja događanja, svoja svjedočenja ako ih netko ima. Jer ima ljudi danas koji šute, ali kad neko možda bude umro, pa će progovoriti, jer će strah nestat. (Miroslav Varga, hrvatski branitelj iz Osijeka, Hrvatska, Nacionalne konsultacije sa veteranima, izbeglim i raseljenim licima o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, 24. april 2010.)

Objavljivanje utvrđenih činjenica je ključno kako bi se izbjegla različita tumačenja.

Svakako mislim da je važno javno saslušanje žrtava i jedan od (...) najvažnijih zadataka regionalne komisije koja bi utvrđivala činjenice jest zabilježba činjenica i javno objavljivanje. Da li na internetu, da li u smislu dokumenata, u knjižnicama, svejedno, ali negdje da su javno dostupni svakome koga to zanima. Tada ćemo izbjeći sve one ružne situacije oko različitih tumačenja svojih istina, krivnji jednih i drugih. (Miroslav Varga, hrvatski branitelj iz Osijeka, Hrvatska, Nacionalne konsultacije sa veteranima, izbeglim i raseljenim licima o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, 24. april 2010.)

Ratni veteran treba da imenuju odgovorne za ratne zločine.

(...) mislim da je uloga nas kao ratnih veterana u tom procesu, (...) a verujem da (...) smo mogli da vidimo razne stvari, da se ne plašimo da kažemo šta smo videli i da na taj način imenujemo (...) odgovorne za ratne zločine. (Radojica Bunčić, učesnik rata od 1991-1995., izbeglica iz Hrvatske, iz opštine Pakrac; mirovni aktivista, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije sa veteranima, izbeglim i raseljenim licima o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, 24. april 2010.)